

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาการยอมรับตามอำนาจผู้บังคับบัญชาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น

5.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาการยอมรับตามอำนาจผู้บังคับบัญชาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น โดย

- 1) เปรียบเทียบการยอมรับตามอำนาจผู้บังคับบัญชาระหว่างครูชายและครูหญิง
- 2) เปรียบเทียบการยอมรับตามอำนาจผู้บังคับบัญชาระหว่างครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน
- 3) เปรียบเทียบการยอมรับตามอำนาจผู้บังคับบัญชาระหว่างครูที่มีประสบการณ์การทำงานเป็นระยะเวลาต่างกัน
- 4) เปรียบเทียบการยอมรับตามอำนาจผู้บังคับบัญชาระหว่างครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน

5.3 สมมติฐานการวิจัย

- 1) ครูชายและครูหญิงจะยอมรับตามอำนาจแตกต่างกัน
- 2) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันจะยอมรับตามอำนาจแตกต่างกัน
- 3) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานเป็นระยะเวลาต่างกัน จะยอมรับตามอำนาจแตกต่างกัน
- 4) ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดต่างกันจะยอมรับตามอำนาจแตกต่างกัน

5.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ปฏิบัติหน้าที่สายการสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2535 มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 50 โรงเรียน จำนวนครู 2,685 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบ Two-stage Random Sampling จำนวน 320 คน

5.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของครู เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการยอมรับตามอำนาจ ตามแนวคิดและทฤษฎีอำนาจทางสังคมของ French และ Raven มีทั้งหมด 50 ข้อความ ที่แสดงถึงอำนาจแต่ละประเภท ๆ ละ 10 ข้อความ คือ อำนาจการให้รางวัล อำนาจการบังคับ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการอ้างอิง และอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญ

5.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 5-29 มกราคม 2536 โดยได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการวิจัยกลับคืน จำนวน 320 ชุด จากจำนวนทั้งสิ้น 348 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.95 ของแบบสอบถามทั้งหมด

5.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Sciences : SPSS-PC+) โดยคำนวณค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Newman-Keuls

5.8 สรุปผลการวิจัย

1) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ยอมรับอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญสูงสุด รองลงมาได้แก่ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการให้รางวัล อำนาจการบังคับ และอำนาจการอ้างอิง ตามลำดับ

2) ครูชายและครูหญิง ยอมรับอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการยอมรับอำนาจการให้รางวัล อำนาจการบังคับ อำนาจตามกฎหมาย และอำนาจการอ้างอิง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ยอมรับอำนาจการให้รางวัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยอมรับอำนาจการบังคับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการยอมรับอำนาจตามกฎหมาย อำนาจการอ้างอิง และอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ยอมรับอำนาจการให้รางวัล อำนาจการบังคับ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการอ้างอิง และอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5) ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดต่างกันยอมรับอำนาจการบังคับและอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการยอมรับอำนาจการให้รางวัล อำนาจตามกฎหมาย และอำนาจการอ้างอิง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.9 อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การยอมรับตามอำนาจผู้บังคับบัญชาของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ครูที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลต่อการยอมรับตามอำนาจบางประเภทแตกต่างกัน ซึ่งสามารถอธิบายในรายละเอียดได้ดังนี้

1) จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าในจำนวนอำนาจทั้ง 5 ประเภท ครูยอมรับตามอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญสูงสุด รองลงมาได้แก่ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจการให้รางวัล อำนาจการบังคับ และอำนาจการอ้างอิงตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำเร็จ (2530) ที่พบว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ยอมรับตามอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญสูงสุด ทวีชัย (2527) ที่วิจัยพบว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยขอนแก่นยอมรับตามอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญสูงสุด และ สุชาติ (2521) ที่วิจัยพบว่า อำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นอำนาจที่ทำให้อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เชื่อฟังและ/หรือปฏิบัติตามมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ringrose (1977) ที่พบว่า อำนาจของครูใหญ่ที่ครูยอมรับคือ อำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญ และอำนาจตามกฎหมาย

จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ทางด้านวิชาการของผู้บังคับบัญชามีอิทธิพลต่อความเชื่อถือและการยอมรับของครู โดยที่ครูจะยอมรับผู้บริหารโรงเรียนในประเด็นที่ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์มากกว่าตน อย่างไรก็ตาม อำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญนั้น อาจจะไม่จำกัดอยู่เฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งเท่านั้น แต่หมายถึงความเป็นผู้เชี่ยวชาญในหลาย ๆ ด้าน

2) เพศ เมื่อเปรียบเทียบการยอมรับตามอำนาจแต่ละประเภทแล้ว พบว่า ครูชายและครูหญิงยอมรับตามอำนาจแตกต่างกันอยู่ประเภทเดียว คืออำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญ แสดงให้เห็นว่าครูชายและครูหญิงยอมรับตามอำนาจ 4 ประเภทไม่แตกต่างกัน ซึ่งโดยรวมแล้วสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำเร็จ (2530) ที่พบว่าอาจารย์ชายและอาจารย์หญิงโรงเรียนมัศึกษายอมรับตามอำนาจแต่ละประเภทไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาติ (2521) ที่พบว่าอาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งชายและหญิง เชื่อฟังและ/หรือปฏิบัติตามอำนาจแต่ละประเภทไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยจะเห็นว่า ครูหญิงยอมตามอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญสูงกว่าครูชาย ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากโครงสร้างทางวัฒนธรรมของสังคมไทย ซึ่งเพศหญิงจะคล้อยตามเหตุผลและมีลักษณะประนีประนอมมากกว่าเพศชาย (ประภาเพ็ญ อ่างถึงโน สารีเจ, 2530) ดังนั้นจึงทำให้ครูหญิงยอมรับความเป็นผู้เชี่ยวชาญของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าครูชาย

3) วุฒิการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบการยอมตามอำนาจแต่ละประเภทแล้วพบว่า ครูที่มีวุฒิกการศึกษาต่างกัน ได้แก่ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และระดับสูงกว่าปริญญาตรียอมตามอำนาจ 3 ประเภทไม่แตกต่างกัน และยอมตามอำนาจแตกต่างกัน 2 ประเภท คือ อำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับ ซึ่งโดยรวมแล้วสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สารีเจ (2530) ที่พบว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีวุฒิกการศึกษาต่างกันยอมตามอำนาจการบังคับแตกต่างกัน แต่ขัดแย้งกับผลการวิจัยของ ทวีชัย (2527) ที่พบว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีวุฒิกการศึกษาต่างกัน มีการยอมตามอำนาจแตกต่างกันทั้ง 5 ประเภท

เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ของการยอมตามอำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับ พบว่าครูที่มีวุฒิกการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่ายอมตามอำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับสูงกว่าครูที่มีวุฒิกการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเนื่องจากในโรงเรียนมัศึกษามีครูที่มีวุฒิกศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการแข่งขันการทำความดีความชอบ จึงเกี่ยวข้องกับการให้คุณให้โทษ (การใช้อำนาจการให้รางวัลและอำนาจการบังคับ) ของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งทำให้การยอมตามอำนาจการให้รางวัลและอำนาจการบังคับสูงกว่าครูที่มีวุฒิกการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นที่ยอมรับให้กับครูส่วนใหญ่ รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียน

4. ประสบการณ์การทำงาน เมื่อเปรียบเทียบการยอมตามอำนาจแต่ละประเภทแล้วพบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ได้แก่ น้อยกว่า 5 ปี 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปี ยอมตามอำนาจทั้ง 5 ประเภทไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยโดยรวมแล้วจะสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สารีเจ (2530) ที่พบว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานเป็นระยะเวลาต่างกัันยอมตามอำนาจแตกต่างกันประเภทเดียว คือ อำนาจการบังคับ และผลการวิจัยของ ทวีชัย (2527) ที่พบว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่มีประสบการณ์การ

ทำงานเป็นระยะเวลาต่างกันยอมตามอำนาจแตกต่างกันประเภทเดียว คือ อำนาจตามกฎหมาย จากข้อค้นพบดังกล่าว อาจเป็นเพราะครูในทุกประสบการณ์ต่างก็ผ่านการฝึกสอน และการฝึกอบรมความรู้ทางด้านวิชาชีพครูมาด้วยกันทั้งสิ้น จึงเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยให้ครูมีความสามารถในวิชาชีพครูทัดเทียมกัน และส่งผลให้การยอมตามอำนาจไม่แตกต่างกัน

5) ขนาดโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบการยอมตามอำนาจแต่ละประเภทแล้วพบว่า ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ยอมตามอำนาจ 3 ประเภทไม่แตกต่างกัน และยอมตามอำนาจแตกต่างกัน 2 ประเภท คือ อำนาจการบังคับและอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งโดยรวมแล้วสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทวีชัย (2527) ที่พบว่าบุคลากรมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานขนาดต่างกัน ยอมตามอำนาจแตกต่างกัน 2 ประเภท คือ อำนาจตามกฎหมาย และอำนาจการบังคับ

เมื่อเปรียบเทียบรายชื่อของการยอมตามอำนาจการบังคับแล้ว พบว่าครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ยอมตามอำนาจการบังคับสูงกว่าครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าเมื่อขนาดของกลุ่มขยายตัวขึ้น ปัญหาที่จะมีเพิ่มมากขึ้น เช่น จะเกิดกลุ่มย่อย เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม และความสัมพันธ์ของสมาชิกก็จะกระจัดกระจาย (โยธิน, 2528) ดังนั้นการยอมตามอำนาจการบังคับของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จึงเป็นการควบคุมให้สมาชิกบรรลุถึงความสอดคล้องกัน ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษนั้น ภาวะเบียดของทางโรงเรียนที่บังคับใช้กับครูจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดอื่น ๆ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้ครูมีอิสระในการทำงานมากขึ้น จึงทำให้แรงกดดันจากการถูกบังคับมีน้อยลง

เมื่อเปรียบเทียบรายชื่อของการยอมตามอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญ แล้วพบว่าครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ยอมตามอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญสูงกว่าครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดกลาง ทั้งนี้สาเหตุประการหนึ่งของโรงเรียนขนาดกลาง คือ การขาดแคลนครูที่มีวุฒิและความสามารถตรงตามตำแหน่ง ซึ่งครูแต่ละคนต้องทำหน้าที่หลายอย่างในเวลาเดียวกัน ทำให้ต้องรับผิดชอบงานมากขึ้น และต้องทำงานมากกว่าหนึ่งสายงาน ดังนั้นความต้องการความเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจึงลดลง ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่มีบุคลากร

มีความสามารถตรงตามตำแหน่งงาน บทบาทของครูจึงเปลี่ยนไปให้ความสำคัญกับความชำนาญการ หรือความเชี่ยวชาญในงานที่ตนปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น

5.10 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

(1) จากการศึกษาการยอมรับตามอำนาจผู้บังคับบัญชา ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น พบว่าครูยอมรับตามอำนาจความเป็นผู้เชี่ยวชาญสูงสุด ซึ่งแสดงว่าครูให้ความสำคัญในความเป็นผู้เชี่ยวชาญของผู้บริหารโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของวิชาการ เพราะผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องรับผิดชอบและเป็นผู้นำครูในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก ซึ่งหน้าที่ของโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาทุกแห่ง คือ การให้ความรู้แก่นักเรียน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนนอกจากจะมีคุณสมบัติของนักบริหารแล้ว จะต้องเป็นผู้ที่มีโลกทัศน์ของความเป็นนักวิชาการ เพื่อที่จะเป็นผู้นำด้านวิชาการร่วมกับครู สนับสนุน ให้ความแนะนำและประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษนั้น ต้องการผู้บริหารผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และความชำนาญงานเป็นกรณีพิเศษ

(2) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่นที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันยอมรับตามอำนาจตามกฎหมายไม่แตกต่างกัน ซึ่งอำนาจประเภทนี้ ถูกจัดให้เป็นอำนาจที่สำคัญที่สุดในการทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำตามความประสงค์ของผู้ใช้ ดังนั้น การใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้บริหารจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง และให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน

(3) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันยอมรับตามอำนาจการให้รางวัลแตกต่างกัน ดังนั้น การใช้อำนาจการให้รางวัลของผู้บริหารโรงเรียน ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น อำนาจการให้รางวัลที่ผู้บริหารมีอยู่ อาจไม่เป็นที่ต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือรางวัลสำหรับบุคคลหนึ่งอาจจะไม่ใช่รางวัลสำหรับอีกบุคคลหนึ่ง เป็นต้น

(4) ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน และครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดต่างกันยอมรับตามอำนาจการบังคับแตกต่างกัน ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถสะท้อนให้เห็นว่าการบังคับจะไม่เกิดผลดีกับทุกคนเสมอไป เพราะการที่ผู้บริหารจะมีอิทธิพล

ทางความคิดหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชานั้น ถ้าใช้วิธีการคุกคามหรือบังคับ คนจะพยายามต่อต้านในสิ่งที่เขาถูกคุกคามหรือถูกบังคับ เพื่อให้การคุกคามหรือบังคับนั้นหมดสิ้นไป และจะหันไปสนใจในสิ่งที่ห้ามนั้นแทน การบังคับเป็นวิธีควบคุมพฤติกรรมของบุคคลที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบุคคล

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(1) คำนิยมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับตามอำนาจของครู ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมกับการยอมรับตามอำนาจของครู

(2) ควรมีการศึกษาถึงการยอมรับตามอำนาจของผู้บังคับบัญชาของบุคลากรกลุ่มอื่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานทางการศึกษา